

05.11.2021.

U Federaciji Bosne i Hercegovine je dana 07.11.2020. godine, stupio na snagu Zakon o zaštiti na radu ("Službene novine Federacije BiH", broj: 79/20), kojim su, između ostalog, uređena prava, obaveze i odgovornosti poslodavaca i radnika u vezi sa provođenjem i poboljšanjem sigurnosti i zaštite zdravlja radnika na radu. S obzirom da su navedenim zakonom propisani određeni instituti koji nisu bili predviđeni prethodno važećim Zakonom o zaštiti na radu ("Službeni list SRBiH", broj: 22/90), to su se u praksi pojavile određene nedoumice u vezi sa primjenom pojedinih instituta, odnosno u vezi sa postupanjem inspekcijskih organa u pogledu određenih obaveza poslodavaca kada je u pitanju oblast zaštite na radu. Imajući u vidu navedeno, ukazala se potreba da se radi pravilne i jedinstvene primjene navedenog zakona, daju preporuke za postupanje u odnosu na određene institute.

S tim u vezi, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike daje sljedeće preporuke, a o kojim su obaviještene Federalna i kantonalne uprave za inspekcijske poslove:

1. Usklađivanje općih akata poslodavca sa odredbama Zakona o zaštiti na radu i donošenje internog akta o zaštiti na radu

Zakonom o zaštiti na radu propisano je da su poslodavci dužni da usklade opće akte sa odredbama ovog zakona u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona. Navedena obaveza je propisana iz razloga što su poslodavci u skladu sa prethodno važećim Zakonom o zaštiti na radu, sva pitanja koja se odnose na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu uređivali općim aktima, te se pretpostavlja da su u momentu stupanja na snagu novog Zakona o zaštiti na radu imali donesene opće akte za koje je propisana potreba usklađivanja sa odredbama navedenog zakona. S tim u vezi, a imajući u vidu da Zakon o zaštiti na radu predviđa institut procjene rizika na radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini, te da se u postupku procjene rizika izrađuje akt o procjeni rizika koji predstavlja osnov za donošenje internog akta o zaštiti na radu poslodavca iz člana 23. Zakona o zaštiti na radu, to se u praksi navedena obaveza koja se odnosi na usklađivanje općih akata sa odredbama pomenutog zakona, poistovjećuje sa obavezom poslodavca da pribavi uslugu procjene rizika, odnosno da na osnovu sačinjenog akata o procjeni rizika donese interni akt o zaštiti na radu. Naime, s obzirom da je rok od godinu dana od dana stupanja na snagu Zakona o zaštiti na radu utvrđen samo u odnosu na obavezu usklađivanja općih akata, te da se navedeni rok ne primjenjuje kada je u pitanju provođenje postupka procjene rizika, smatramo da bi poslodavci koji imaju opće akte donesene u skladu sa prethodno važećim Zakonom o zaštiti na radu, mogli izvršiti obavezu iz člana 87. navedenog zakona, na način da će isti uskladiti sa institutima koji ne

podrazumijevaju prethodno provođenje procjene rizika, odnosno donošenje odgovarajućih podzakonskih akata, kao što su: lica koja imaju pravo na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu kod poslodavca, opća pravila i mjere zaštite na radu, organizacija obavljanja poslova zaštite na radu kod poslodavca, te s tim u vezi imenovanje radnika za zaštitu na radu ukoliko se radi o poslodavcu kod kojeg su zatečeni poslovi sa posebnim uvjetima rada, odnosno kod kojeg postoje poslovi sa povećanim rizikom, utvrđivanje uvjeta rada i zahtjeva u pogledu sposobnosti radnika, obaveza osiguravanja preventivnih mjera, obaveza primjene propisanih mjera zaštite na radu kod projektovanja objekata i tehničko-tehnoloških procesa, uvjeti za upotrebu sredstava za rad i radne opreme, te sredstava i opreme lične zaštite, uvjeti za upotrebu opasnih materija na radu, način obavješćavanja radnika, odnosno predstavnika radnika o provođenju mjera zaštite na radu, način provođenja obaveze savjetovanja i uključivanja radnika i njihovih predstavnika, obaveze prema povjereniku za zaštitu na radu ukoliko isti bude izabran ili imenovan, obaveze koje prethode samostalnom radu radnika na određenom radnom mjestu, dužnosti radnika, zdravstveni nadzor, posebno osiguranje radnika koji su raspoređeni na poslovima sa posebnim uvjetima rada, odnosno poslovima sa povećanim rizikom, vođenje evidencija iz oblasti zaštite na radu i dr.

Kada su u pitanju poslodavci koji su osnovani nakon stupanja na nagu Zakona o zaštiti na radu, te koji nemaju opće akte donesene u skladu sa prethodno važećim Zakonom o zaštiti na radu, smatramo da i navedeni poslodavci mogu postupiti na sličan način, te pitanja od značaja za sigurnost i zdravlje na radu urediti internim aktom u skladu sa važećim propisima, što se posebno odnosi na naprijed navedene institute koji ne podrazumijevaju prethodno provođenje procjene rizika, odnosno donošenje odgovarajućih podzakonskih akata.

S tim u vezi, a imajući u vidu da za procjenu rizika koja predstavlja osnov za donošenje internog akta o zaštiti na radu kod poslodavaca, nije propisan rok iz člana 87. Zakona o zaštiti na radu, mišljenja smo da bi poslodavci u prelaznom periodu mogli postupiti na naprijed navedeni način, a u narednom periodu započeti sa pribavljanjem usluge procjene rizika, odnosno izrade akta o procjeni rizika na osnovu kojeg će u skladu sa odredbom člana 23. Zakona o zaštiti na radu biti donesen interni akt o zaštiti na radu kod svakog poslodavca bez obzira na djelatnost i broj radnika. U pogledu navedenog, posebno naglašavamo da se davanjem preporuke za postupanje poslodavaca na navedeni način, kada je u pitanju usklađivanje općih akata poslodavca, nikako ne zanemaruje činjenica da poslodavac u skladu sa Zakonom o zaštiti na radu ima obavezu procjene rizika i donošenja internog akta o zaštiti na radu, već se uvažava činjenica da je procjena rizika složen postupak koji će se provoditi u narednom periodu (nekoliko godina), imajući u vidu da će svi poslodavci imati obavezu da na osnovu izvršene procjene rizika donesu interni akt o zaštiti na radu. S tim u vezi, donošenjem Pravilnika o uvjetima koje moraju ispunjavati ovlaštene organizacije za obavljanje stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 23/21) i Pravila o procjeni rizika („Službene novine Federacije BiH“, broj: 23/21), stvoreni su uvjeti za provođenje postupaka u kojima se izdaje dozvola za obavljanje procjene rizika, te je ovo ministarstvo u prethodnom periodu izdalo dozvole za dvanaest organizacija koje su trenutno ovlaštene za obavljanje

procjene rizika na radnim mjestima i mjestima rada u radnoj okolini, dok se u narednom periodu očekuje da će biti okončani postupci za još nekoliko organizacija za obavljanje navedenih poslova. Na taj način su stvoreni uvjeti za otpočinjanje procesa procjene rizika kod poslodavaca, koji se već sad mogu obratiti ovlaštenim organizacijama za pribavljanje navedene usluge. Međutim, imajući u vidu da se radi o složenom postupku, kako je navedeno, mišljenja smo da bi se proces procjene rizika trebao prvo provesti kod poslodavaca kod kojih postoji veći broj radnika, kod kojih postoje radna mjesta sa posebnim uvjetima rada, odnosno poslovi sa povećanim rizikom, radna mjesta na kojim postoji povećana opasnost za sigurnost i zdravlje radnika, rad na izdvojenim mjestima, radna mjesta na kojima se provodi mjera skraćivanja radnog vremena, te radna mjesta na kojima se staž osiguranja računa sa uvećanim trajanjem, a vremenom i kod ostalih poslodavaca, na koji način bi bila provedena reforma u ovoj oblasti koja se zasniva na procjeni rizika, kao obavezi koja proizlazi iz Direktive Vijeća 89/391/EEZ od 12. juna 1989. godine o uvođenju mjera za podsticanje pobojšanja sigurnosti i zdravlja radnika na radu, sa kojom je usklađen Zakon o zaštiti na radu i koja je navedenim zakonom preuzeta u pravni poredak Federacije Bosne i Hercegovine.

Što se tiče obavljanja postupka procjene rizika, ističemo da je poslodavac, u skladu sa Zakonom o zaštiti na radu i Pravilima o procjeni rizika dužan izvršiti procjenu rizika za svako radno mjesto i mjesto rada u radnoj okolini. Napominjemo da će ovo ministarstvo u skladu sa ovlaštenjem koje podrazumijeva nadzor nad zakonitošću rada organizacija koje su ovlaštene za obavljanje stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu, pratiti način na koji se izvršava usluga procjene rizika kod poslodavaca, te da je ovo ministarstvo već izdalo određene upute i instrukcije ovlaštenim organizacijama u pogledu navedenog, a posebno u dijelu koji se odnosi na način na koji se u vezi sa pomenutom uslugom nastupa na tržištu rada prema poslodavcima. Također, napominjemo da je navedenim pravilima propisano da je ovlaštena organizacija u postupku procjene rizika, odnosno pri izradi akta o procjeni rizika, obavezna obaviti pregled i ispitivanje fizičkih, hemijskih i bioloških štetnosti i mikroklima. S obzirom da postupak procjene rizika podrazumijeva da se u okviru istog obavezno obavljaju pregledi i ispitivanja pomenutih štetnosti i mikroklima, to je navedeni postupak obuhvaćen jednom uslugom koju poslodavac pribavlja od ovlaštene organizacije, a koja bi usluga trebala biti obuhvaćena jednom cijenom.

1. Imenovanje radnika za zaštitu na radu kod poslodavaca kod kojih postoje poslovi sa povećanim rizikom, uvjeti koje radnici za zaštitu na radu moraju ispunjavati, način polaganja i oslobađanje od obaveze polaganja stručnog ispita za radnike za zaštitu na radu

Zakonom o zaštiti na radu propisano je da poslodavac kod kojeg postoje poslovi sa povećanim rizikom određuje jednog ili više radnika koji će obavljati poslove vezane za sprječavanje rizika na radu i zaštitu zdravlja radnika, da radnik za zaštitu na radu mora biti odgovarajuće osposobljen i imati položen stručni ispit koji se odnosi na sigurnost i zaštitu zdravlja na radu u skladu sa ovim zakonom, te da će federalni ministar rada i socijalne politike donijeti pravilnik kojim će propisati uvjete koje moraju ispunjavati radnici za zaštitu na radu, program, sadržaj,

način i troškove polaganja stručnog ispita, sastav komisije za polaganje stručnog ispita, kao i uvjete pod kojim određena lica mogu biti oslobođena obaveze polaganja stručnog ispita.

S tim u vezi, dana 16.10.2021. godine, stupio je na snagu Pravilnik o uvjetima koje moraju ispunjavati radnici za zaštitu na radu, programu, sadržaju, načinu i troškovima polaganja stručnog ispita ("Službene novine Federacije BiH", broj: 83/21), kojim su propisani uvjeti koje moraju ispunjavati radnici za zaštitu na radu, program, sadržaj, način i troškovi polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova radnika za zaštitu na radu, sastav komisije, kao i uvjeti pod kojim određena lica mogu biti oslobođena obaveze polaganja stručnog ispita.

Navedenim pravilnikom je propisano da će radnici koji obavljaju poslove radnika za zaštitu na radu kod poslodavaca kod kojih postoje poslovi sa povećanim rizikom, biti u obavezi da stručni ispit polože najkasnije u roku od 24 mjeseca od dana stupanja na snagu ovog pravilnika. S obzirom da je navedeni pravilnik stupio na snagu sredinom prošlog mjeseca, to još uvijek nisu stvorene tehničke pretpostavke za polaganje stručnih ispita za radnike za zaštitu na radu (imenovanje komisije za polaganje stručnog ispita, uspostava registara i dr). Imajući u vidu da je obaveza polaganja stručnog ispita predviđena u roku od 24 mjeseca od stupanja na snagu navedenog pravilnika, to poslodavcima, kao i zainteresovanim licima predlažemo da za podnošenje prijave za polaganje navedenog stručnog ispita, sačekaju određeni vremenski period u kojem će se realizovati i navedene tehničke pretpostavke.

Nadalje, u skladu sa Zakonom o zaštiti na radu, navedenim pravilnikom su propisani uvjeti pod kojim određena lica mogu biti oslobođena obaveze polaganja stručnog ispita za radnike za zaštitu na radu. Oslobođanje od obaveze polaganja stručnog ispita se ostvaruje na zahtjev lica koje ispunjava navedene uvjete, a koji se podnosi Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike. Ukoliko se utvrdi da su ispunjeni propisani uvjeti, ovo ministarstvo će na osnovu podnesenog zahtjeva donijeti rješenje o oslobađanju od obaveze polaganja stručnog ispita, koje ima svojstvo uvjerenja o položenom stručnom ispitu. Izdavanje rješenja o oslobađanju od polaganja navedenog stručnog ispita ne podliježe plaćanju naknade za troškove stručnog ispita.

1. Izbor i imenovanje povjerenika za zaštitu na radu

Zakonom o zaštiti na radu propisano je da kod poslodavca koji zapošljava 30 ili više radnika, radnici biraju ili imenuju povjerenika za zaštitu na radu, te da će povjerenik za zaštitu na radu biti izabran ili imenovan bez obzira na broj radnika ako to zahtjevaju uvjeti rada (povećana opasnost za sigurnost i zdravlje radnika, rad na izdvojenim mjestima i sl).

Shodno navedenom, izbor i imenovanje povjerenika za zaštitu na radu je pravo koje u skladu sa navedenim zakonom pripada radnicima, odnosno sindikatu. Za imenovanje povjerenika za zaštitu na radu kao predstavnika radnika nije preduslov da kod poslodavca mora biti formirano vijeće zaposlenika niti sindikat, već je predviđeno da povjerenika mogu izabrati radnici, s tim da će se na postupak izbora primijeniti propis o vijeću zaposlenika. S tim u vezi, a s obzirom da se radi o pravu koje pripada radnicima, odnosno sindikatu, to u slučaju ako radnici, odnosno sindikat ne izaberu ili ne imenuju povjerenika za zaštitu na radu, poslodavac ne snosi odgovornost, ali može na odgovarajući način upoznati radnike i sindikat sa značajem i svrhom pomenute funkcije. Imajući u vidu navedeno, nesporno je da obaveze poslodavca prema povjereniku za zaštitu na radu nastaju u momentu kada ga radnici, odnosno sindikat imenuju ili izaberu.

1. Ovlaštene organizacije za obavljanje stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu

Zakonom o zaštiti na radu utvrđene su vrste stručnih poslova za koje se izdaje dozvola ovlaštenim organizacijama. Pored toga, ovo ministarstvo je u skladu sa odredbom člana 65. stav 3. navedenog zakona, nadležno da vodi registar ovlaštenih organizacija u koji se upisuju rješenja o dozvoli, odnosno o oduzimanju dozvole za obavljanje stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu. U skladu sa navedenim, ovo ministarstvo vodi Registar ovlaštenih organizacija iz oblasti zaštite na radu, koji je objavljen na službenoj web stranici ovog ministarstva www.fmr.sp.gov.ba

, a u koji su upisani podaci o izdatim, odnosno zadržanim i oduzetim dozvolama za obavljanje stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu. Kada su u pitanju organizacije kojima su odgovarajuće dozvole izdate u skladu sa odredbom člana 64, odnosno 72. Zakona o zaštiti na radu, nesporne su vrste stručnih poslova za koje su određene organizacije ovlaštene, dok se u pogledu organizacija koje su u skladu sa članom 88. st. 1. i 2. Zakona o zaštiti na radu, zadržale ovlaštenja izdata u skladu sa prethodno važećim Zakonom o zaštiti na radu pojavljuju određene nedoumice u praksi.

S tim u vezi, a imajući u vidu da se u slučaju organizacija koje su zadržale navedena ovlaštenja radi o pravnim subjektima koji su bili ovlašteni za obavljanje poslova iz člana 21. stav 1. i člana 28. stav 2. Zakona o zaštiti na radu („Službeni list SR BiH“, broj: 22/90), mišljenja smo da navedene organizacije mogu nastaviti sa obavljanjem stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu za koje su bile ovlaštene u skladu sa prethodno važećim Zakonom o zaštiti na radu, a sve do okončanja postupaka pokrenutih za izdavanje dozvola za obavljanje stručnih poslova iz čl. 64. i 72. Zakona o zaštiti na radu. Ovo iz razloga što su pravni subjekti koji se nalaze u dijelu Registra koji se odnose na organizacije koje su zadržale ovlaštenja izdata u skladu sa prethodno važećim Zakonom o zaštiti na radu, u roku iz člana 88. Zakona o zaštiti na radu podnijeli zahtjev za utvrđivanje uvjeta u smislu člana 64. i člana 72. stav 1. navedenog zakona,

te su na taj način zadržali ovlaštenje za obavljanje stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu za koje su bili ovlašteni u skladu sa navedenim zakonom, a sve do donošenja konačnog rješenja po podnesenom zahtjevu.

Kada je u pitanju osposobljavanje radnika za siguran i zdrav rad, ističemo da se u skladu sa prethodno važećim Zakonom o zaštiti na radu, za obavljanje navedenih poslova nije izdavala posebna dozvola Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, već je iste mogla obavljati organizacija registrovana za tu djelatnost, a koja je ispunjavala uvjete koji su u pogledu kadrova bili propisani za obavljanje poslova zaštite na radu kod poslodavca. S tim u vezi, a s obzirom da su uvjeti za obavljanje poslova osposobljavanja za siguran i zdrav rad, utvrđeni Pravilnikom o uvjetima koje moraju ispunjavati ovlaštene organizacije za obavljanje stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu, isti su vezani za određene uvjete koje organizacije moraju ispunjavati za obavljanje jedne od vrsta periodičnih pregleda i ispitivanja iz oblasti zaštite na radu, te smo mišljenja da navedene poslove, a do donošenja konačnog rješenja, mogu obavljati i organizacije koje su na osnovu podnošenja zahtjeva iz člana 88. navedenog zakona, zadržale ranije izdata ovlaštenja za obavljanje stručnih poslova iz oblasti zaštite na radu.

Posebno naglašavamo da je Federalno ministarstvo rada i socijalne politike radi pravilne i jedinstvene primjene navedenog zakona, Federalnoj i kantonalnim upravama za inspekcijske poslove dostavilo preporuke za postupanje u smislu navedenog, kako ne bi došlo različitog postupanja prema poslodavcima koji su odgovorni za organizovanje poslova i provođenje mjera zaštite sigurnosti i zdravlja na radu. S tim u vezi, pored preporuka za postupanje koje su dostavljene Federalnoj i kantonalnim upravama za inspekcijske poslove, ovo ministarstvo je obavilo i dodatne konsultacije sa Federalnom upravom za inspekcijske poslove, od koje smo obaviješteni da su date preporuke dovoljno jasne za pravilnu i jedinstvenu primjenu, te da se kao takve primjenjuju u praksi. Također, ovo ministarstvo je dana 28.10.2021. godine, održalo i dodatni sastanak sa glavnim inspektorima i inspektorima rada i zaštite na radu iz Federalne, odnosno kantonalnih uprava za inspekcijske poslove, na kojem je utvrđeno da su date preporuke nesporne za primjenu u praksi.

Izvor: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike

